Ronde 4

Tamar Israël
Hogeschool Rotterdam
Contact: t.i.israel@hr.nl

Taaldocenten overbodig? Over taal- en vakintegratie

'Elke docent een taaldocent'. Die leus wordt vaak gebruikt als het gaat om taalbewust (hoger) onderwijs. Wanneer in alle onderwijsactiviteiten aandacht wordt gegeven aan de taalontwikkeling van de student, in de beroepscompetenties ook de talige component daarvan wordt meegenomen en in de constructieve afstemming van het curriculum talige voorwaarden een rol spelen, doemt de vraag op: "Waar hebben we nog een taalexpert voor nodig?"

Het taalbewustzijn van docententeams en de aandacht voor zowel academische als beroepsspecifieke taalontwikkeling in het hoger beroepsonderwijs lijkt te groeien. Zo komt op Hogeschool Rotterdam een toenemend aantal taalonderwijsvragen van opleidingen binnen bij de taalonderwijsadviseurs en de expertisekring 'Taalbewust hoger onderwijs'. In de Randstad is een hogeschoolnetwerk ontstaan dat, ondersteund door de Taalunie, trainingen ontwikkelt en verzorgt voor taalpioniers in beroepsopleidingen van de drie deelnemende hogescholen (De Haagse Hogeschool, Hogeschool Leiden en Hogeschool Rotterdam).

De ontwikkeling naar de utopie zoals hierboven beschreven, lijkt in gang te zijn gezet. Maar hoe geef je in alle onderwijsactiviteiten aandacht aan taalontwikkeling? Hoe

neem je de talige component mee in de beroepscompetenties? Hoe verwerk je talige voorwaarden in de constructieve afstemming? Hoe borg je die talige aspecten bij taal- en vakgeïntegreerd onderwijs? En wat is dan de rol van een taaldocent, als die docent er is?

Onder 'een taal- en vakgeïntegreerde onderwijsaanpak in het hbo' verstaat de expertisekring 'Taalbewust hoger onderwijs' op Hogeschool Rotterdam: "[…] alle leeractiviteiten in het hoger beroepsonderwijs waarbij een docent of een docententeam bewust en expliciet een verbinding maakt van vakinhoud met taal, en daarbij aandacht besteedt aan zowel de conceptuele ontwikkeling als aan de academische en professionele taalontwikkeling van de studenten" (2023: 3).

De inbedding van taal in het curriculum en de professionalisering van het team en van individuele docenten vraagt om een sterk taalbeleid, waarbij niet alleen systematisch aandacht wordt besteed aan de taalontwikkeling van de student, maar ook aan het gedrag en de vaardigheden van het team (van Kruiningen 2023). De uitwerking in het curriculum kan variëren van 'volledige taal- en vakintegratie in het curriculum', 'flankerend vakgericht taalonderwijs' tot 'taalgericht vakonderwijs' en andere (tussen) vormen. Welk scenario van taal- en vakintegratie je ook kiest, steeds doemen dezelfde vragen op:

1. Hoe borgen we de talige competenties en taallijnen?
2. Is hiervoor een taaldocent nodig?

Dat er talige expertise nodig is, lijkt een open deur. Dat hoeft echter niet te betekenen dat iedere docent ook een taaldocent moet worden. Wel is nood aan een taalbewuste docent die op gezette tijden, 'in contactmomenten', 'in opdrachtontwerp en feedback' en 'in beoordeling' expliciet aandacht besteedt aan taal. En dat vraagt om input van taaldocenten en taalonderwijsadviseurs die het team daarin kunnen ondersteunen.

Afhankelijk van de gekozen vorm voor taal-en vakintegratie, kan een taaldocent een coach of docent zijn voor studenten en voor docenten, of kan deze meer op beleidsniveau actief zijn. Om tot die concrete invulling te komen, zullen de eindcompetenties of leeruitkomsten op (verborgen) talige vaardigheden moeten worden geanalyseerd om zo – en bij voorkeur in samenspraak met het werkveld – tot beroepsspecifieke taalcompetenties te komen. Wanneer de einddoelen helder zijn, kan achterwaarts het curriculum herontworpen of aangepast worden.

Aan Hogeschool Rotterdam zien we dat steeds meer opleidingen tot een doordachtere vorm van taal- en vakintegratie overgaan, wat leidt tot veranderende rollen van taaldocenten en andere vakdocenten. Sommige clusters van opleidingen hebben een gezamenlijke visie op taal, maar de opleidingen maken zelf de vertaling naar het curriculum, veelal onder begeleiding van taalonderwijsadviseurs. Zo kan het dat een instituut-brede

visie op taal leidt tot verschillende varianten of invullingen van taal- en vakintegratie. Van Liers '*Scale of language and content*' (in: van Kruiningen 2023) laat een continuüm zien met links taal- en vakgerichte cursussen of onderwijsvormen met een sterke focus op taal en rechts onderwijsvormen met die focus meer op de vakinhoud.

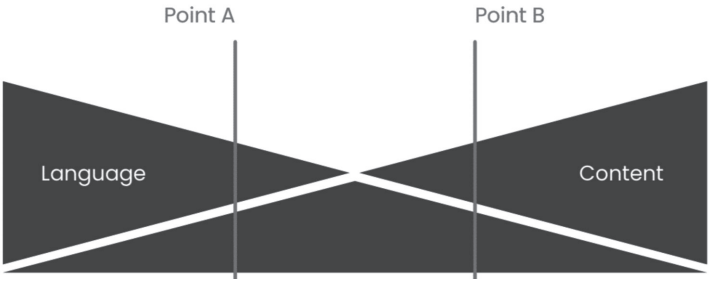

Afbeelding 1 – *Scale of language and content* (Van Lier, in: van Kruiningen 2023: 47).

Afhankelijk van de keuze voor de plaats van het curriculum in dit continuüm veranderen ook de rollen van de docenten. Zo zal een vakdocent van wie verwacht wordt dat deze zich van helemaal rechts op het continuüm meer naar links (punt B) beweegt, bereid moeten zijn om zich te professionaliseren in bijvoorbeeld 'taalgericht lesgeven', 'feedback geven' en 'evalueren op taal'. Taaldocenten bij een opleiding die ontwikkelt naar meer taal- en vakgeïntegreerd onderwijs en dus van helemaal links meer naar rechts beweegt (punt A), zullen zich meer moeten verdiepen in en verbinden met de vakinhoud. Het draagvlak voor dergelijke verschuivingen is afhankelijk van het taalbewustzijn van het hele team en – als er taaldocenten zijn – het oog van de taaldocenten voor de algehele professionele ontwikkeling van de student.

Tijdens de HSN-workshop illustreren we het bovenstaande aan de hand van enkele concrete voorbeelden uit onderwijs(advies)praktijken aan Hogeschool Rotterdam en gaan we met elkaar in gesprek over (a) verschillende varianten van taal- en vakintegratie, (b) de verschuivende rollen van taal- en vakdocenten en (c) concrete consequenties voor 'onderwijsbeleid', 'onderwijsontwikkeling' en 'docentprofessionalisering'.

Referenties

Expertisekring Taalbewust hoger onderwijs. (2023). 'Position paper expertisekring Taalbewust hoger onderwijs'. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam. [Interne concept-publicatie].

Kruiningen, J. van (2023). *In verband met taal. Naar een gedeelde kennisbasis over taalbewust hoger onderwijs.* Rotterdam: Hogeschool Rotterdam Uitgeverij.

Wijnands, A. & K. Echten (2019). “Over fijn gesneden groentes en luid zingende bussen. Gedifferentieerd leren nadenken over taalkwesties in vwo-5”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Drieëndertigste Conferentie Onderwijs Nederlands.* Gent/Drongen: Skribis, p. 267-270.

Wijnands, A., J. van Rijt & P.-A. Coppen (2021). “Learning to think about language step by step. A pedagogical template for the development of cognitive and reflective thinking skills in L1 grammar education”. In: *Language Awareness.* Online raadpleegbaar op: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09658416.2021.1871911.